

UNIVERSITY of OULU
OULUN YLIOPISTO

LIMINKA LINNUKANMÄKI

Linnukanmäen koekuopitus 22.5.–27.5. 2006

Hanna-Kaisa Korpi, Paula Pelttari, Tiina Väre
Oulun yliopisto, Arkeologian laboratorio 2006

SISÄLLYSLUETTELO

Arkistotiedot	3
Ote peruskartasta 2444 07 LIMINKA (kartta 1)	5
Tiivistelmä	6
1. Johdanto	7
2. Historiaa	8
2.1. Varhainen asutus	8
2.2. Kirkot Limingassa	8
2.3. Kahden Linnukan ongelma	9
3. Koekaivaukset	11
3.1. Kaivausten kulku, metodi ja havainnot	11
4. Löydöt	15
5. Yhteenveto	16
6. Digikuvaluettelo	18
7. Karttaluettelo	20
Liitteet	
Kartat 2-14	
Löytöluettelo	

ARKISTOTIEDOT

Liminka Linnukanmäki, Linnukanmäen arkeologinen koekuopitus 22.–27.5.2006

Kunta:	Liminka
Tutkimusten laatu:	Historiallisen ajan arkeologinen koekuopitus
Ajoitus:	1800-1900-luku
Peruskartta:	2444 07 LIMINKA
Koordinaatit:	x = 3424 69, y = 7191 38, z = 6,5 m mpy
Maanomistaja:	Limingan kunta Kauppakatu 4, 91900 Liminka
Tutkimuslaitos:	Oulun yliopisto, Arkeologian laboratorio PL 1000, 90014 Oulun Yliopisto
Kaivausjohtajat:	Fil.yo Hanna-Kaisa Korpi, Fil.yo Paula Peltari ja Fil.yo Tiina Väre
Kenttätyöaika:	22. – 27.5.2006
Tutkimusten laajuus:	5,5 m ²
Tutkimuksen kustantaja:	Limingan seurakunta, LC Liminka/Liminganlahti, Limingan kotiseutuyhdistys ja Limingan kunta.
Aikaisemmat tutkimukset:	Ei aikaisempia tutkimuksia
Löydöt:	KM 2006070:1–13
Kirjallisuusviitteet:	Calamnius J.W. Muinais-tiedustuksia Pohjanperiltä. Suomi. Kirjoituksia isän-maallisista aineista. 2. Jakso, 7. Osa, s. 191–267. Helsinki 1868. Keränen, Pekka 2003. Tuulimaa, Limingan kotiseutukirja, Liminka. Koivunen, P. Keminmaan kirkonpaikan tutkimukset Valmarinniemiellä kesällä 1981. Faravid 5. 81 Pohjois- Suomen historiallinen yhdistys r.y. Rovaniemi. Gummerus Oy Jyväskylä 1982 37–53.

Luukko, Armas 1954. Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin historia 2, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin keskiaika sekä 1500-luku, Oulu.

Pettersson, L., Pääkkönen, M., Siira, J & Vahtola, J. Korte S. (toim.) Liminka 1477–1977, Limingan kunta ja seurakunta, 1977.

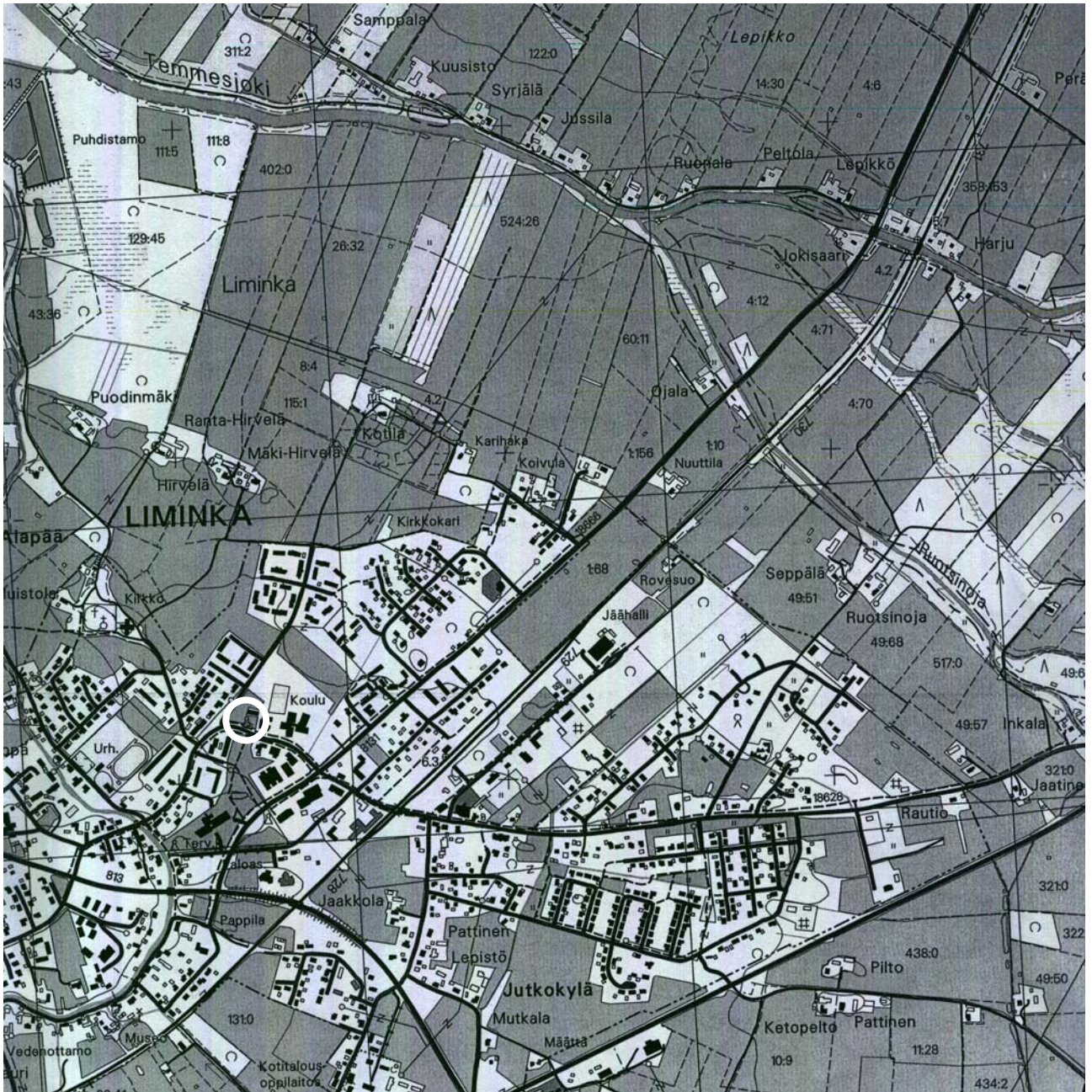
Karttaviitteet:

Mört, K. 1707. Liminka

Gutzén 1760. Geometrisk charta öfver en del af Limingo bys ägor i Limingo sokn afmätte enligt för åberotade gienerale ordres, uti samtelige vederböranders närvaro År 1760 af ern: joh: Gutzén. Maanmittauslaitoksen keskusarkisto, Jyväskylä.

Kaivauskertomuksen
säilytyspaikka:

Oulun yliopisto, Arkeologian laboratorio;
Museovirasto, Rakennushistorian osasto

Kartta 1. Peruskartta 2444 07 LIMINKA

Linnukanmäki, Linnukkapatsas. $x = 7191\ 38$ $y = 3424\ 69$ $z = 6,5$ m mpy

TIIVISTELMÄ

Limingan Linnukanmäellä tehtiin koekaivauksia 22.5.–27.5.2006 välisenä aikana. Alue on nykyisin puistikkomaista keskusta-aluetta, jossa on myös paljon rakennuskantaa. 1800-luvun lopulla tallennetun perimätiedon mukaan Linnukanmäellä on sijainnut kaksi keskiaikaista kirkkorakennusta, jotka tuhoutuivat venäläisvainoissa 1500-luvun lopulla. Tarkoituksena oli selvittää onko Linnukanmäellä säilynyt kirkolliseen toimintaan liittyviä jäänteitä.

Koekaivauksissa tehtiin viisi koekuoppaa Linnukanmäellä sijaitsevan entisen asuntolan eteläpuoleiselle piha-alueelle ja sen ympäristöön. Kaivetun alueen laajuus oli yhteensä noin 5,5 m². Kuoppa 3:n kaakkoisnurkasta paljastui ladottu kivirakenne, jonka funktio jäi epäselväksi. Kuoppa 1:stä paljastui ohuesta kerroksesta kivimatto, joka tulkittiin vanhan kylätien vahvikkeeksi. Koekaivauksissa ei ilmennyt suoranaisesti kirkkomaahan tai –rakenteisiin viittaavia jäännöksiä. Löytöaineisto jäi vähäiseksi eikä se ole keskiaikaista.

1. JOHDANTO

Oulun yliopiston arkeologian oppiaineen opiskelijat suorittivat arkeologisen koekaivauksen Limingan Linnukanmäellä 22.–27.5.2006 välisenä aikana. Kenttätutkimustyön tarkoituksena oli selvittää Limingan nykyisessä keskustassa sijaitsevan Linnukanmäen keskiaikaisen kirkonpaikan arkeologisia jäänteitä. Koekaivaus suoritettiin osana syventävien opintojen kenttäjohtamisen (Kenttäharjoittelu II) kurssia. Kaivausten vastuullisena johtajana toimi FM Risto Nurmi ja kaivausten kenttäjohtajana vastasivat fil. yo. Hanna-Kaisa Korpi, fil. yo. Paula Pelttari ja fil. yo. Tiina Väre. Kaivausapulaisina toimi neljä Oulun Yliopiston arkeologian oppiaineen opiskelijaa. Tutkimuksen kustannuksista vastasivat Limingan seurakunta, Limingan kotiseutuyhdistys sekä LC Liminka/Liminganlahti. Alueen vihertöistä ja ruokailukustannuksista vastasi Limingan kunta.

1800-luvun lopulla tallennetun perimätiedon (Snellman, Calamnius) mukaan Linnukanmäellä on ollut Limingan pitäjän ensimmäisen ja toisen pitäjänkirkon sijaintipaikka. Kirkkorakennukset ovat historiallisen lähdeaineiston mukaan tuhoutuneet venäläisten joukkojen polttamina ns. vanhan vihan (pitkä viha) aikana vuosina 1589 ja 1592. Kyseisellä kirkonpaikalla sijaitsee nykyään suurehko muistomerkki. Linnukanmäeltä ei ole raportoitu löytyneen minkäänlaisia arkeologisia viitteitä rakennejäänteistä tai hautauksista huolimatta alueen vilkkaasta rakentamisesta, lukuun ottamatta Calamniuksen perimätietoon perustuvaa mainintaa luista ja haudoista (Calamnius 1868, s.248). Arkeologisella koekuopituksella pyrittiin keskeisesti selvittämään kahta seikkaa. (1.) Pyrittiin selvittämään muinaisjäännösalueen todellinen laajuus ja (2.) kuinka paljon keskiaikaisia kerroksia ja mahdollisia rakenteita on kerroksissa säilynyt.

Nykyisin Linnukanmäen alueella sijaitsee Limingan kunnan ala-aste, yläaste sekä lukio. Linnukanmäki on nykyistä Limingan keskusta-alueetta auto- ja pyöräteineen, kauppoineen ja leikkikenttineen. Julkisten rakennusten lisäksi alueella on myös omakotitaloasutusta sekä puistoalueita. Linnukanmäki ei nimestään huolimatta selvästi kohoa ympäristöstään, sillä aikojen saatossa Linnukanmäki on tasoittunut erilaisten maanmuokkausten vuoksi. Maata on muun muassa tasattu pelloiksi.

Kaivausalue sijaitsi muistomerkin läheisyydessä ja painottui koulun entisen asuntolan eteläpuoleiselle piha-alueelle (Kartta 2.). Kaivauskohteeseen tehtiin lapiota ja lastaa apuna käyttäen viisi koekuoppaa, joista jokainen oli alun perin 1x1 m²:n kokoinen. Yhtä kuoppaa laajennettiin kuitenkin puolella metrillä itään päin koska kuopan nurkassa havaittiin kivirakenne.

2. HISTORIAA

2.1. Varhainen asutus

Limingan alueen pysyvä asutushistoria on varsin nuorta. Pohjanlahden rannikolla sijaitsevan kunnan alue nousi pääosin merestä vasta reilu 600–700 vuotta sitten (Vahtola 1977; 82). Muutamia todisteita aiempien, esihistoriallisten ihmisten toimista sieltäkin löytyy. Tällaisia ovat hiidenkiukaat, sekä alueen jätinkirkot. Ne on pystytetty alueen korkeammille kohdille, jotka vapautuivat merestä jo paljon alavaa maata aiemmin (Vahtola 1977:83–84).

Todennäköisesti nykyisen kunnan aluetta ovat melko pian hyödyntäneet eripuolilta tulleet liikkuvat eränkävijät (Vahtola 1977:86–87). Myös alueen pysyvämpi asutus on alkanut muotoutua jo 1300-luvun puolelta lähtien (Vahtola 1977:98). 1500-luvulla Liminka oli jo taloluvultaan Pohjois-Pohjanmaan suurin kylä (Vahtola 1977:117). Samoihin aikoihin Limingan pitäjä on ollut myös maantieteellisesti kattavimmillaan. Tarkemmin sanottuna pitäjä oli laajimmillaan saman vuosisadan lopulla vanhan vihan jälkeen noin 20 vuoden ajan (Vahtola 1977:105). Liminka, kuten muutkin Pohjanlahden asutuskeskukset kärsivät keskiajalla, sekä vielä uudella ajallakin kahden valtakunnan nautinta-alueiden rajalla monenlaisista vainoista. (Vahtola 1977:104, 119)

2.2. Kirkot Limingassa

Liminka erosi omaksi seurakunnakseen 1400-luvulla (Vahtola 1977:98). Ensimmäinen kirjallinen maininta Limingan kirkkopitäjästä itsenäisenä on vuodelta 1477. Kyseinen dokumentti ei ole seurakunnan perustamisasiakirja, vaan se koskee papiston ja rahvaan välillä noihin aikoihin puhjennutta kymmennysverokiistaa. Vaikka asiakirjassa ei suoranaisesti mainitse Liminkaa seurakuntana tai kirkkopitäjänä, se

kuitenkin esitetään tasa-arvoisena vanhojen seurakuntien ja pitäjien kanssa. Tämä antaa aihetta uskoa, että Liminka on ollut itsenäinen seurakunta ja kirkkopitäjä jo ennen vuotta 1477. Hallinnollinen nimismiespitäjä Limingasta kuitenkin tuli vasta myöhemmin, puolivälissä 1500-lukua. (Vahtola 1977:100). Luonnollisesti kirkon piirissä vastattiin Limingassakin monenlaisista maallisista asioista aina kunnallishallinnon syntyyn saakka 1860-luvulla (Vahtola 1977:213).

Ensimmäistä venäläisten suorittamaa hävitysretkeä koskeneen valituskirjeen perusteella on mahdollista päätellä, että Limingalla olisi ollut oma pappinsa sekä pyhäkkönsä jo 1400-luvun puolivälillä. Tämän mahdollisen kappelin olemassa olosta taikka sijainnista ei kuitenkaan ole tarkempaa tietoa. (Vahtola 1977:100; Pettersson 1977:309) Sittemmin Limingan kirkko on myöhemmän perimätiedon mukaan poltettu 3 kertaa. Varman tiedon mukaan näin kävi ainakin vuosina 1589 sekä ristiriitaisten lähteiden perusteella joko vuosina 1591 tai 1592 Juhana III:n Venäjän sodan tiimellyksessä (Pettersson 1977:310). Näiden tuhottujen kirkkojen sijoituspaikaksi on A. H. Snellmanin vuonna 1887, sekä hieman aiemmin J. W. Calamniuksen yöskirjaamissa perimätiedoissa mainittu Linnukan alue (Snellman Petterssonin 1977:311 mukaan; Calamnius 1868:247). Nämä tuhotut kirkot ovat perimätiedon mukaan siis sijainneet Linnukanmäellä. 1600-luvun vaihteessa rakennettiin länsitornillinen tukipilarikirkko nykyiselle kirkonmäelle ja vuosina 1825–26 valmistunut edelleen käytössä oleva uusklassinen ristikirkko lähes samoille sijoille vanhan kirkon kirkkomaan itäpuolelle. (Pettersson 1977:312, 341–342)

2.3. Kahden linnukan ongelma

Nykyinen Linnukanmäki sijaitsee Limingan keskustassa. Sana Linnukka tarkoittaa pientä linnaa tai linnoitusta. Limingan pitäjässä Limingan kylän yhteydessä tiedetään sijainneen keskiaikainen linnoitus, josta todennäköisesti alun perin juontuu paikannimi Linnukka. Vuonna 1591 tai 1592 hävitetyin kirkon tilalle vuosina 1596–1600 rakennettu uusi länsitornillinen tukipilarikirkko joka tapauksessa perustettiin alueelle, jolla perimätiedon mukaan olisi sijainnut hieman aiemmin päättyneen Venäjän sodan aikana hävitetty varustus tai linnoitus. Tämän paikan tiedetään olevan nykyinen kirkonmäki. (Pettersson 1977:310–311; Calamnius 1868:248–249). Koska Limingassa ei todennäköisesti ole ollut enempää kuin yksi linnoitus, olisi

etymologisesti luontevaa, että perimätiedon mukainen Linnukanmäen kirkkopaikka olisi tämä sama mäki.

Kuitenkin tämän päivän liminkalaisten tuntema Linnukanmäki siis sijaitsee eri paikassa. Tämä paikka lähempänä nykyistä kuntakeskusta on ollut nimeltään Linnukanmäki jo silloin, kun Calamnius ja Snellman ovat kirjanneet perimätiedon ylös. Tämä tekee heidän muistiinpanoistaan ristiriitaiset, eikä pelkästään keskenään vaan myös sisäisesti, koska voidaan olettaa, että kylän yhteydessä on keskiajalla ollut vain yksi linnoitus. Molemmat siis selkeästi sijoittavat kirkot Linnukanmäki nimiseen paikkaan. Calamnius arvelee paikan olevan nimenomaan venäläisten hävittämän linnoituksen sija (Calamnius 1868:247–248). Snellman sijoittaa 1600-luvun vaihteen tukipilarikirkon aiemman linnoituksen paikalle, eli nykyiselle kirkonmäelle (Snellman Petterssonin 1977:312 mukaan). Tämä seikka mainitaan jo Codex Peitziuksessa vuodelta 1747 (Peitzius Petterssonin 1977:310 mukaan). Tätä teoriaa puolustaa nykyisen kirkkomaan aidan muoto ja alueen topografia. Lisäksi varhaisissa muistiinpanoissa 1700-luvulta mainitaan erityisesti kirkkoa ympäröivä linnoituksen peruja oleva multavalli (Mennander 1760 Petterssonin 1977:311 mukaan).

Ongelma voidaan kiteyttää kysymykseen siitä sijaitsivatko Limingan keskiaikaiset kirkot linnoituksen yhteydessä vai Linnukanmäki nimisessä paikassa, joka ei kuitenkaan ollut linnoituksen todellinen paikka. Luukko (1954:759–760) mainitsee, että venäläisten kronikoiden mukaan vuonna 1589 varustus sijaitsi kirkon vieressä. Luukon (1954:775) mukaan myös vuonna 1592 tuhottu linnoitus ja kirkko olisivat sijainneet vierekkäin. Ei kuitenkaan voida määrittää, mitä termi ”vieressä” tässä yhteydessä tarkoittaa, sillä näkökulmasta riippuen kohteiden voidaan katsoa olevan vierekkäin, olivatpa ne sitten 10 tai 500 metrin päässä toisistaan. Se, kummalla mäellä linnoitus on todellisuudessa sijainnut, ei myöskään ole itsestäänselvyys, sillä vaikkakin nykyisellä kirkonmäellä on todisteita linnoituksesta, ovat ne kokonaisuudessaan varsin vähäisiä. Vaikka nykyisen Linnukanmäen nimi periytyy hyvin todennäköisesti kyseisestä venäjän sodassa tuhotusta linnoituksesta, ei paikalla välttämättä ole koskaan ollut linnoitusta. Myös Keränen (2003:62–63) arvelee nykyisen kirkonmäen olleen alkuperäinen Linnukanmäki. Pelkkä nimi on voinut jostain syystä siirtyä keskustaan nykyiselle paikalleen, kun keskiajalla perimätiedon syntyessä Linnukanmäellä on ehkä voitu tarkoittaa jotain toista aluetta.

Mikäli nimi on siirtynyt, näin on tapahtunut joka tapauksessa ennen 1800-luvun puoltaväliä jolloin keskiajalla syntynyttä perimätietoa on merkitty muistiin.

Näiden edellä mainittujen ristiriitaisuuksien ja paikallishistoriaan liittyvien epäselvyyksien takia tuli siis tarpeelliseksi suorittaa Nykyisen Linnukanmäen alueella arkeologiset koetutkimukset. Calamnius (1868:248) on kirjannut ylös tiedon, jonka mukaan Linnukanmäeltä olisi löytynyt ihmisen jäännöksiä. Voidaan siis olettaa, että mikäli kirkot ovat todella sijainneet kyseisellä paikalla, tulisi Linnukanmäen koetutkimuksissa paljastua merkkejä kirkollisesta toiminnasta. Samoin, mikäli linnoitus on sijainnut nykyisellä Linnukanmäellä, tulisi siihen liittyviä arkeologisia todisteita tulla tutkimuksissa esiin.

3. KOEKAIVAUKSET

Limingan Linnukanmäen arkeologinen tutkimus tehtiin koekaivauksena. Tarkoituksena oli määrittää muinaisjäännösalueen todellista laajuutta Linnukanmäellä ja selvittää kuinka paljon keskiaikaisia kerroksia on säilynyt. Koekuoppien sijoittaminen määräytyi maaston korkeuden sekä alueella aikaisemmin suoritettujen maastonmuokkausten mukaan: huomioon otettiin vesi- sähkö- ja puhelinlinjat. Myös rakennuskanta sekä auto- ja pyörätiet rajoittivat koekuoppien sijoittamista ja määrää. Lisäksi kuoppien määrä rajattiin kaivausajan ja henkilöstön määrän mukaan. Koekuopat kuitenkin sijoitettiin mahdollisimman laajalle alueelle edellä mainitut asiat huomioon ottaen.

3.1. Kaivausten metodi, kulku ja havainnot

Tutkimukset aloitettiin vetämällä peruslinja kaivausalueen länsipuolelle pohjois-eteläsuuntaisesti. Kaivausten korkeuskiintopisteenä käytettiin entisen asuntolan lounaisnurkan kivijalan ja maan rajapintaa. Raportissa on liitteenä lähin korkeuspiste. Kaivausten aikana vaaituskone pysyi samalla paikalla ja sen korkeus pidettiin vakiona (1,48m). Kiintopisteenä käytettiin edellä mainittua puupaalua. Koordinaatiston nollapisteelle annettiin arvoksi $x = 0$, $y = 100$.

Peruslinjan vetämisen jälkeen kuoppien paikat määrättiin ja ne merkittiin koordinaatistoon. Koordinaattipisteenä käytettiin kuoppien koilliskulmaa. Neljä kuoppaa tehtiin koulun entisen asuntolan pihapiiriin (kuopat 2-5) ja yksi kuoppa sijoitettiin kaivausalueen eteläpuolella kulkevan Linnukkatien toiselle puolelle alueella olevasta leikkikentästä itään (kuoppa 1).

Kaivaukset suoritettiin stratigrafisesti ja eri maakerrokset dokumentoitiin. Dokumentointi tapahtui kaivauspäiväkirjaa pitämällä, valokuvaamalla ja profiili-, ja tasokarttoja piirtämällä. Lisäksi jokainen maakerros vaaittiin. Löydöt talletettiin ja luetteloidtiin kuopittain ja kerroksittain.

Kuoppa 1 (48,81)

Koekuoppa 1 sijaitsi Linnukkatien eteläpuolella olevalla nurmikentällä. Pintamaan poiston jälkeen paljastui hiekansekainen maa, jonka seassa oli rapautunutta kiveä ja hiilenpalasia (krs.1). Hiekansekaisen maan alla oli harmaa saven ja turpeensekainen maa (krs.2). Kolmannessa kerroksessa havaittiin kivinen hiekkamaa. Hiekka oli väriltään punertavan keltaista. Kivien koko vaihteli nyrkinkokoisista pienempiin ja niitä oli tasaisesti koko ruudulla (Kuva 1). Tässä vaiheessa ei kuitenkaan tehty virallista tasokarttaa, sillä kivien ei uskottu muodostavan selkeää rakennetta. Myöhemmin huomattiin, että kivet voisivat olla jonkinlaista jäännöstä vanhan kylänraitin tienvahvikkeesta. Vanhojen 1700-luvun alun Limingan kylän karttojen perusteella vanha kylänraitti on kulkenut suunnilleen samoilla linjoilla kuin nykyinen Linnukkatie (Mört 1707). Kaivauspäiväkirjaan hahmoteltiin kuitenkin kivikerros karkeasti ja se dokumentoitiin valokuvaamalla. Neljäs kerros oli hiekkamaata, josta ajoittain paljastui punaisia savilaikkuja sekä hiiltä ja rapautunutta kiveä. Kerros neljän alta paljastui paksu juurimatto, jonka alainen kerros nimettiin kerros viideksi. Tämä kerros on punaharmaata savimaata, josta myös löytyy rapautunutta kiveä. Kerros viidestä löytyi lasinpalanen, joka todettiin olevan 1800-luvulta. Lisäksi kuopan luoteisnurkassa havaittiin luun pala, joka oli noin 20 cm pitkä ja noin 5 cm leveä. Kuopan kaivaminen lopetettiin kerros viiteen ajan puutteen vuoksi. Esiin alkoi tulla jo huomattavasti vaaleampaa maata, mutta vain kuopan luoteisnurkan profiilissa oli havaittavissa selkeä uusi kerros, sillä kyseisessä nurkassa oleva luu haluttiin saada kokonaan esiin ennen kuopan täyttöä.

Kuva 1. Kuoppa 1, krs 3.

Kuoppa 2 (39,120)

Koekuoppa 2 tehtiin Linnukkapatsaan länsipuolelle parin metrin etäisyydelle patsasta ympäröivästä muurista. Pintamaan poiston jälkeen paljastui löydötön hieno multamaa (krs 1), jonka jälkeen havaittiin harmahtava ja multasekoitteinen savimaa (krs 2). Tästä kerroksesta tuli esiin tiilen paloja. Lisäksi kerroksesta löydettiin rautanaula ja punasavikeramiikan palanen. Linnukanmäellä on ollut peltoja aina viime vuosikymmenille saakka. Toinen kerros vaikuttikin selkeältä peltokerrokselta. Kerroksesta kaksi löytyi luun pala, joka lienee eläimen luuta, sillä se löytyi peltokerroksen pohjalta. Ihmisen luuta se ei mitä luultavimmin ole, koska sitä odotettaisiin löytyvän syvemmältä. Kolmas kerros oli vaaleaa hiekkamaata, jossa oli ruskeanpunertavia läikkiä sekä hajallaan olevia isohkoja kiviä, jotka eivät kuitenkaan muodostaneet rakennetta. Kolmannen kerroksen kaivamista jatkettiin, kunnes siinä havaittiin sedimenttejä. Sedimentit kertovat kerroksen olleen vanhaa merenpohjaa.

Kuoppa 3 (43,130) ja laajennus

Koekuoppa 3 sijoitettiin Linnukkapatsasta ympäröivän muurin ulkopuolelle luoteiskulmaan. Ensimmäinen kerros oli löydötön peltokerros. Seuraavasta kerroksesta löytyi piiposliinin palanen. Tämä kerros oli mullan- ja hiekansekaista maata. Kolmas kerros oli selkeä hiekkakerros jonka pinnasta kuopan kaakkoiskulmasta tuli esiin isohkoja kiviä, jotka muodostivat ladotun rakenteen (Kuva

2, kartta 13). Koska tämä vaikutti mielenkiintoiselta, päätettiin kuoppaa laajentaa 0,5 metriä itään päin, vain jotta rakenteen muoto ja sen suunta selviäisi. Siksi kaivaminen lopetettiin, kun kivet tulivat esiin. Laajennuksessa osa kivistä tuli esiin jo pintamaan alta. On mahdollista, että varsinaisen kuopan kohdallakin on rakenteeseen kuuluvia kiviä tullut esiin jo aiemmin kuin kolmannesta kerroksesta, mutta silloin niiden oletettiin olevan pieniä ylijäämäkiviä Linnukkapatsaan muurin rakentamisesta eikä niitä siksi dokumentoitu. Laajennuksen myötä saatiin enemmän rakennetta esille ja todettiin, että ladotut kivet eivät kuulu muurin rakentamiseen. Kivet olivat huomattavasti alempana kuin Linnukkapatsaan muuri, ja muodostivat oman rakenteensa. Rakenne jatkui selkeästi laajennuksen itäprofiiliin jonka vuoksi kuopan itäpuolista maata kairattiin parin metrin alueelta. Kairattaessa todettiin rakenteen jatkuvan itäkoilliseen päin melko suorana linjana. Rakenne on jyrkempi ja tyyliään suhteellisen tuore. Onkin todennäköistä, että kyseessä on perustus yhdelle kummalla olleista tuulimylyistä, joita paikalla on karttojen (Gutzén 1760) perusteella ollut jo ainakin 1700-luvun alussa. Kuoppa kolmen hiekkakerros jatkui vielä metrin syvyydessä ja sen kaivaminen lopetettiin.

Kuva 2. Kuoppa 3 ja sen laajennus. Kivirakenne.

Kuoppa 4 (10,130)

Koekuoppa 4 kaivettiin kahden toisiaan risteävän pyörätien väliin jäävälle nurmialueelle. Kaivettaessa eri kerroksia oli vaikea hahmottaa, mutta profiilissa kerrokset olivat selkeät. Pintamaan alta paljastui tumman punertavan saven sekaista multamaata (1.krs), josta löytyi punasavikeramiikan pala. Toisessa kerroksessa savimultamaan seassa oli keskimäärin halkaisijaltaan 5 cm:n kokoisia kiviä. Ne eivät kuitenkaan muodostaneet yhtä selkeää mattomaista rakennetta kuin kuopassa 1. Tästä kerroksesta löytyi luuta, punasavikeramiikkaa ja piiposliinia. Kolmannessa kerroksessa oli vähemmän kiviä kuin toisessa kerroksessa, mutta ne olivat isompia (halk.5-10cm). Kivet olivat punertavassa mullan sekaisessa hiekkamaassa. Kuoppa lopetettiin neljänteen kerrokseen, joka oli savista hiekkamaata. Hiekan seassa oli pieniä määriä rapautunutta kiveä.

Kuoppa 5 (21,171)

Koekuoppa 5 sijoitettiin vanhan asuntolarakennuksen länsisivun puolelle. Pintamaan poiston jälkeen tuli esiin ohut kerros savista maata (1.krs). Savisen maan alta tuli esiin puhdasta ja löydötöntä hiekkamaata (2.krs). Kuopan kaivaminen lopetettiin toiseen kerrokseen, sillä hiekkamaassa oli selkeitä sedimenttejä ja kairattaessakin kerros jatkui syvälle.

4. LÖYDÖT

Koekaivausten löytöaineisto jäi hyvin vähäiseksi. Mikään löytöryhmä ei selkeästi hallinnut löytöaineistoa. Kuoppa 4:n löytöaineisto oli määrältään suurin, kun taas kuoppa 5:sta ei löytöjä tullut esiin ollenkaan. Keramiikka-aineisto koostui punasavikeramiikasta ja piiposliinista, mutta palasten pienen määrän ja koon perusteella ei voida tehdä päätelmiä siitä, millaisista astiatyypeistä on kysymys. Koekuopituksessa löytyi jonkin verran myös eläinten luuta, pääosin kuoppien peltokerroksista. Kuoppa 1:n pohjalta löydettiin iso luu, joka todennäköisesti on nautaeläimen. Muutoin luuaineisto oli pienikokoista ja haurasta eikä eläinlajista saada varmuutta. 1800–1900-luvun lasinpalanen löytyi kuoppa 1:sen pohjalta ja ajoittaa

siten kerrosta. Metallilöytöjä ei kaivauksilla ollut mainittavasti; ainoa selvä esine oli taottu rautanaula.

5. YHTEENVETO

Limingan Linnukanmäen koekuopitus keväällä 2006 tehtiin osana kenttäjohtamisen kurssia, ja se täyttikin opetuksellisen tarkoituksensa. Muutoin kaivausten anti jäi vähäiseksi: keskiaikaisista kerroksista, joita koekuopituksella haluttiin paikantaa, ei löytynyt merkkejä. Mikään keväällä 2006 kaivetusta kerroksista ei näytä ajoittuvan kovin vanhaksi. Esinelöydöt olivat 1800–1900-luvuilta, ja esille tulleet rakenteet eivät vaikuta keskiaikaisilta. Viiden kuopan perusteella ei kuitenkaan voida tehdä varmoja päätelmiä: tämä kaivaus antoi olettaa, ettei paikalla ole ollut keskiaikaisia kirkkoja tai muita tähän aikaan ajoittuvia rakenteita. Jotta tarkempia päätelmiä voisi tehdä, pitäisi alueella kaivaa laajemmalti.

Kuoppa 1:n kivikerros voitaisiin varovasti tulkita vanhan kylätien vahvikkeeksi, sillä vanhojen karttojen perusteella nykyinen Linnukkatie mukalee vanhaa tietä, ja lähimaastoa tarkastellessa huomattiin, että maasto oli hieman koholla oletetun kylänraitin kohdalla ja painui sen reunoilla.

Kuoppa 3:sen kivirakenne oli selvästi ladottu maahan kaivettuun ojaan. Kuitenkin sen funktio jäi epäselväksi. Alue on ollut pitkään peltona ja siellä on ollut tuulimyllyjä. Esille tullut rakenne voisikin sen perusteella olla osa tuulimyllyn kivijalkaa. Kairattaessa rakenteen todettiin jatkuvan itäkoilliseen päin melko suorana linjana. Lisätutkimukset voisivat osoittaa rakenteen todellisen koon. Kirkkoon liittyvänä rakenteena sitä ei välttämättä voida pitää, sillä aikaisempien maatöiden yhteydessä ei ole raportoitu löytyneen mitään kirkkomaahan viittaavaa. Ei voida olettaa, että kyseessä olisi keskiaikaisen rakennuksen perustus, ei edes kirkollisen, vaikka sellaista voidaan pitää seudun arvokkaimpana rakennuksena. Esimerkiksi Kemin Valmarinniemen kaivaustulosten perusteella (Koivunen 1981) nähdään, ettei Pohjanmaan rannikon keskiaikaisissa kirkoissa ollut kunnollista kivijalkaa.

Kevään 2006 koekuopituksessa ei löytynyt keskiaikaisia kerroksia eikä kirkkoihin tai kirkkomaahan liittyviä jäänteitä. On mahdollista, että koekuopat osuivat löytöjen kannalta epäkiitollisiin kohtiin, jolloin selvät keskiaikaiset kerrokset jäivät yhä löytämättä. Toisaalta kuopat kuitenkin sijoitettiin sellaisille alueille, joiden pääteltiin jääneen vähiten Linnukanmäellä tehtyjen maatöiden alle. Siten olisi luultavaa, että

koekuopituksessa olisi 1500-luvun lopun kirkkoihin liittyviä jäännöksiä löytynyt, jos niitä olisi ollut löytyäkseen.

Oulussa 31.10.2006

Hanna-Kaisa Korpi

Paula Pelttari

Tiina Väre

6. DIGIKUVALUETTELO

Liminka Linnukanmäki 2006

Nro.	Pvm.	Suunta	Aihe	Kuvaaja
1.	22.5.	340	kaivausalueen yleiskuva	PP
2.	22.5.	360	yleiskuva Linnukkatien eteläpuolelta	PP
3.	22.5.	90	yleiskuva kaivausalueelta	PP
4.	22.5.	240	kuva kaivausalueelta asuntolan pohjoispuolelta	PP
5.	22.5.	160	tyokuva	TV
6.	23.5.	90	kuoppa 3 pintamaan poiston jälkeen	TV
7.	22.5.	325	tyokuva. Paula tekee vaaituskoneelle jalkoja	HKK
8.	23.5.	270	kuoppa 3 pintamaan poiston jälkeen	TV
9.	23.5.	80	kuoppa 2 tyokuva	TV
10.	23.5.	355	kuoppa 1 ennen kaivamista	TV
11.	23.5.	335	kuoppa 4 pintamaan poiston jälkeen + takana päälinjaa	TV
12.	23.5.	90	kuoppa 4 pintamaan poiston jälkeen	TV
13.	23.5.	90	kuoppa 2, löytokuva luulöydöstä luoteiskulmassa	TV
14.	23.5.	90	kuoppa 2, löytokuva luulöydöstä luoteiskulmassa	TV
15.	23.5.	180	kuoppa 3, mullan sekainen hiekkakerros	HKK
16.	23.5.	360	kuoppa 2, kerros 3 hiekkakerros	HKK
17.	23.5.	360	kuoppa 1 pintamaan poiston jälkeen	HKK
18.	23.5.	360	kuoppa 4, 3. (2.) kerroksen pinta punertava multa	HKK
19.	23.5.	90	kuoppa 1 2.krs.pinta:savi"turpeinen" maa	TV
20.	23.5.	90	kuoppa 1 2.krs.pinta:savi"turpeinen" maa	TV
21.	23.5.	180	kuoppa 3, hiekkakerros, kaakkoiskulmassa isoja kiviä	HKK
22.	23.5.	360	kuoppa 5 pintamaan poiston jälkeen	HKK
23.	23.5.	90	kuoppa 1, kivinen hiekkamaa, 3.krs pinta	TV
24.	23.5.	90	kuoppa 1, kivinen hiekkamaa, 3.krs pinta	TV
25.	24.5.	360	kuoppa 4, 3. kerroksen pinta	
26.	24.5.	360	k5 hiekkamaa (2. kerros)	ML
27.	24.5.	270	k3 Jenni työn touhussa	ML
28.	24.5.	360	k4 4. kerroksen pinta	ML
29.	24.5.	360	Linnukkapatsas	ML
30.	24.5.	90	kuoppa 1, 4. kerroksen pintaa	ML
31.	24.5.	360	kuoppa 2 pohjakerros	ML
32.	24.5.	360	kuoppa 2 pohjakerros	ML
33.	24.5.	360	kuoppa 2 pohjakerros ylhäältä alas	JB
34.	24.5.	90	kuoppa 3 pohjakerros	ML
35.	24.5.	90	kuoppa 3 pohjakerros	TV
36.	24.5.	90	kuoppa 3 pohjakerros	TV
37.	24.5.	180	kuoppa 3 pohjakerros	TV
38.	24.5.	225	kuoppa 3 laajennuksen pintamaa	TV
39.	24.5.		tyokuva	ML
40.	24.5.	180	tyokuva	ML
41.	24.5.	90	kuoppa 1 kesken kerros 4 kaivamisen	TV
42.	24.5.	270	kuoppa 1 kesken kerros 4 kaivamisen	
43.	24.5.	270alas	kuoppa 1 lähikuva	
44.	26.5.	360	kuoppa 1 kerros neljässä olleet ruosteiset jutut	TV
45.	26.5.	270alas	kuoppa 1 kerros 4. ja 5. rajapinnalla tinamainen pala	TV
46.	26.5.	270alas	kuoppa 1 kerros 4. ja 5. rajapinnalla tinamainen pala lähempää	
47.	26.5.	270	kuoppa 2 länsiprofiili	ML
48.	26.5.	270	kuoppa 2 länsiprofiili	ML
49.	26.5.	90	kerros 5. pinta juuriharvennuksen jälkeen	TV

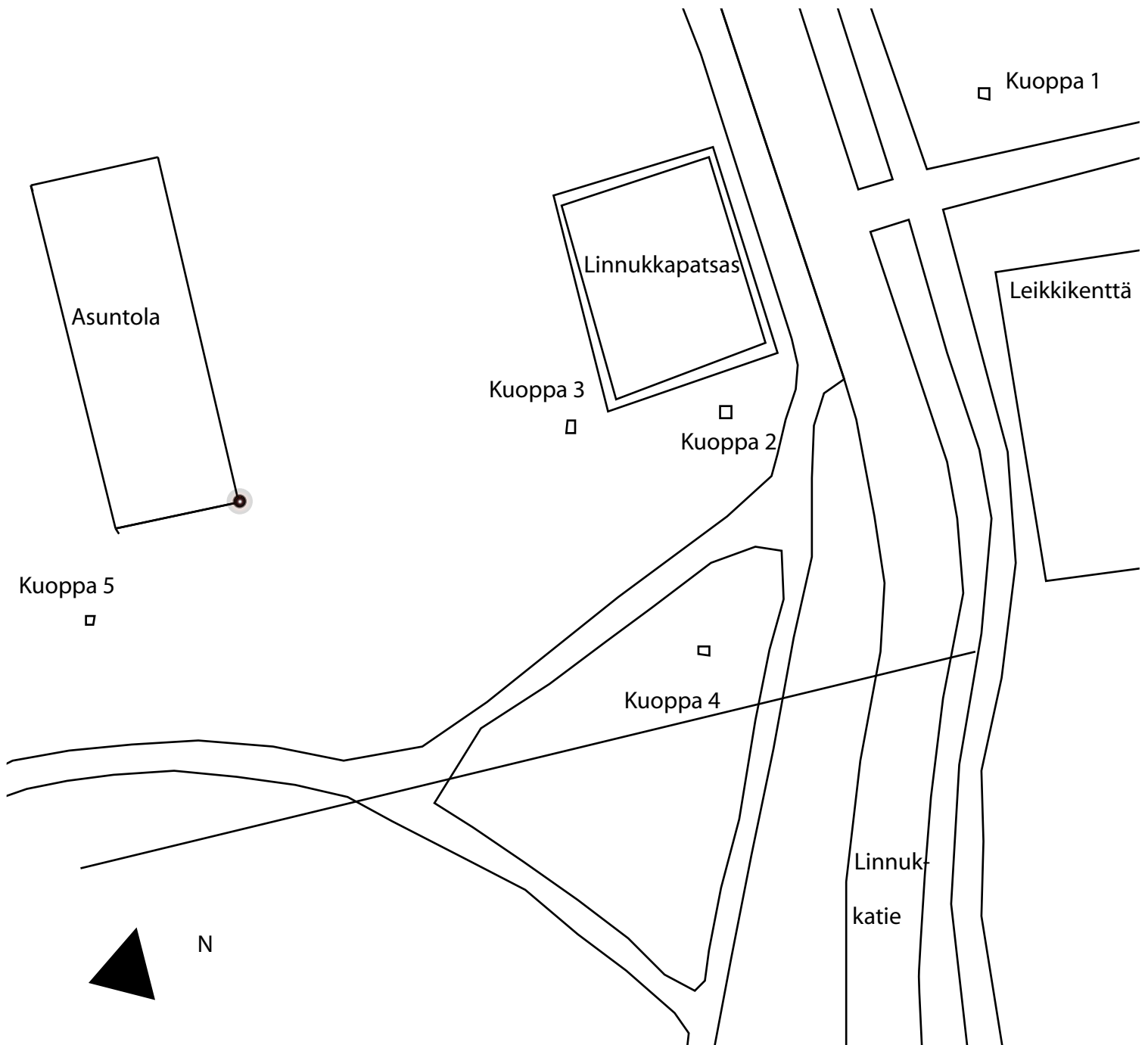
50.	26.5.	270	kerros 5. pinta juuriharvennuksen jälkeen	TV
51.	26.5.	270	kuopan 3 laajennus	HKK
52.	26.5.	270	kuoppa 3 laajennuksineen	HKK
53.	26.5.	270	kuopan 3 kiveys	HKK
54.	26.5.	90	kuoppa 3	HKK
55.	26.5.	360	asuntola	HKK
56.	26.5.	90	kiintopiste ja latan tukipuu asuntolasta	HKK
57.	26.5.	90	kuoppa 1 itäprofiili kesken kerros 5. kaivuun	TV
58.	26.5.	90	kuoppa 1 itäprofiili kesken kerros 5. kaivuun	TV
59.	26.5.	180	kuoppa 1 eteläprofiili kesken kerros 5. kaivuun	TV
60.	26.5.	270	kuoppa 1 länsiprofiili kesken kerros 5. kaivuun	TV
61.	26.5.	360	kuoppa 1 pohjoisprofiili kesken kerros 5. kaivuun	TV
62.	26.5.	180	kuoppa 1 kuva pohjasta kesken krs 5 kaivuun, uusi kerros osittain esillä jo	TV
63.	27.5.	180	kuoppa 3 laajennus	MM
64.	27.5.	360	kuoppa 1 puun ilmaannuttua	PP
65.	27.5.	360	kuoppa 1 puun ilmaannuttua lähempi kuva	PP
66.	27.5.	360	kuoppa 1 puun ilmaannuttua lähikuva	PP
67.	27.5.	360	kuoppa 5 pohja	MM
68.	27.5.	360	kuoppa 5 pohja	MM
69.	27.5.	45	kuoppa 1 kerros 5 kivet	PN
70.	27.5.	90	kuoppa 1 kerros 5 kivet	PN
71.	27.5.	360	kuoppa 4 pohja	MM
72.	27.5.	90	kuoppa 1 kerros 5 lopetustaso	PN
73.	27.5.	315	kuoppa 1 kerros 5 lopetustaso	PN
74.	27.5.		kuoppa 1 itäprofiili	PN
75.	27.5.		kuoppa 1 itäprofiili	
76.	27.5.		kuoppa 1 itäprofiili	

Kuvaajat

JB	Jenni Björk
HKK	Hanna-Kaisa Korpi
ML	Minna Lehtola
MM	Mirette Modarress
PN	Piia Nupponen
PP	Paula Pelttari
TV	Tiina Väre

7. KARTTALUETTELO

1. Ote peruskartasta 2444 07 LIMINKA
2. Liminka Linnukanmäki yleiskartta
3. Vaaituskartta, kuoppa 1
4. Vaaituskartta, kuoppa 2
5. Vaaituskartta, kuoppa 3
6. Vaaituskartta, kuoppa 3 laajennus
7. Vaaituskartta, kuoppa 4
8. Vaaituskartta, kuoppa 5
9. Profiilikartta, kuoppa 2
10. Profiilikartta, kuoppa 4
11. Tasokartta, kuoppa 1
12. Tasokartta, kuoppa 2
13. Tasokartta, kuoppa 3
14. Absoluuttinen korkeuspiste

KARTTA 2

Liminka Linnukanmäki 2006

Koekuopitus

H-K. Korpi, P. Pelttari, T. Väre

Oulun yliopisto, arkeologian laboratorio

Yleiskartta 1:500

Mittausdokumentointi H-K. Korpi, A. Patteri,

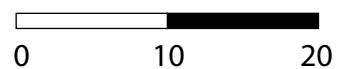
P. Pelttari, T. Väre

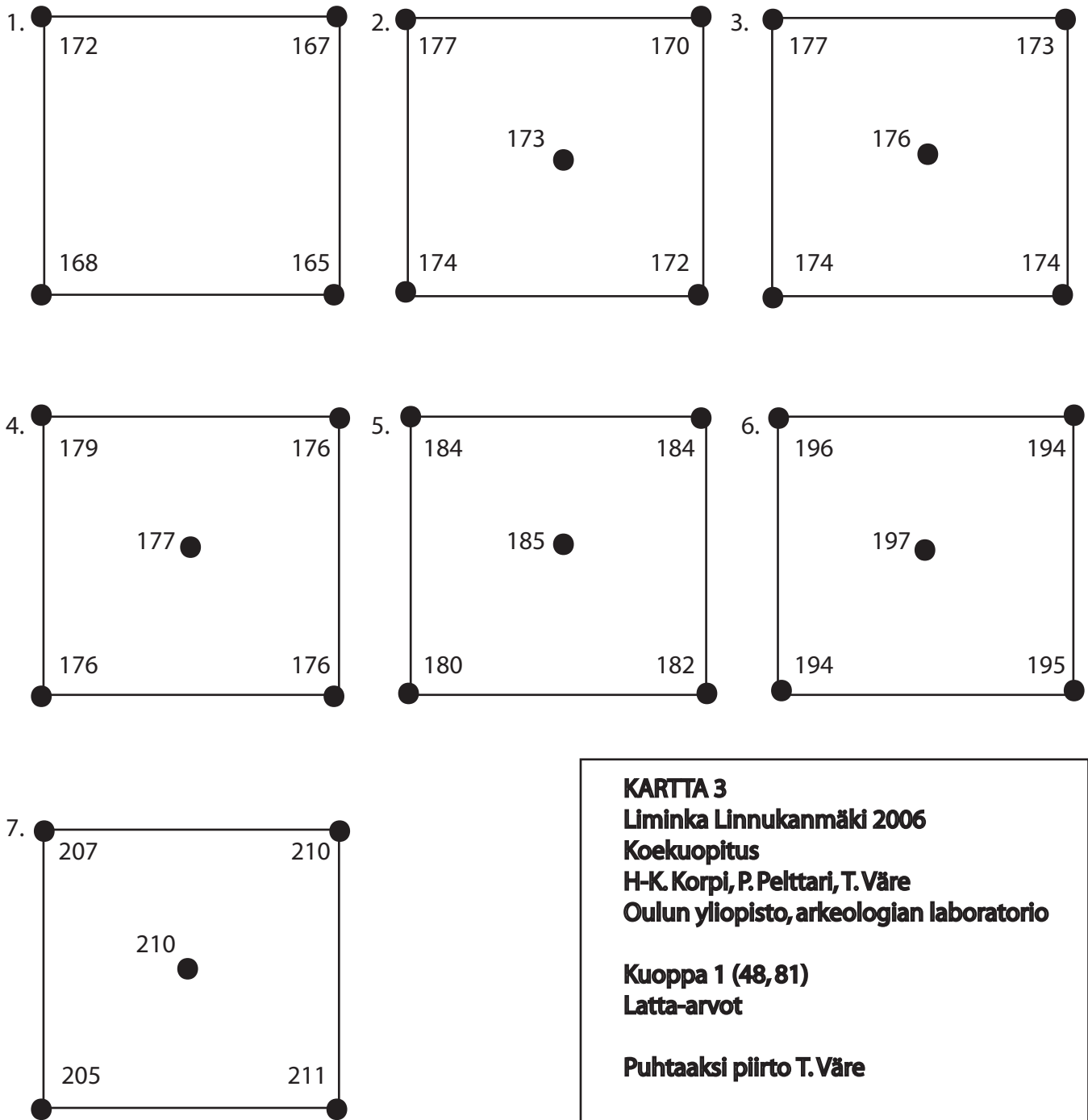
Puhtaaksi piirto T. Väre

Korkeuskintopiste

Vaaituskoneen korkeus 148

KARTTA 3

Liminka Linnukanmäki 2006

Koekuopitus

H-K. Korpi, P. Pelttari, T. Väre

Oulun yliopisto, arkeologian laboratorio

Kuoppa 1 (48,81)

Latta-arvot

Puhtaaksi piirto T. Väre

N

1. Pintamaan latta-arvot

2. Pintamaan poiston jälkeiset latta-arvot, 1. krs = hiekansekaisen maan, jonka seassa rapautunutta kiveä ja hiilen palasia pinnan latta-arvot

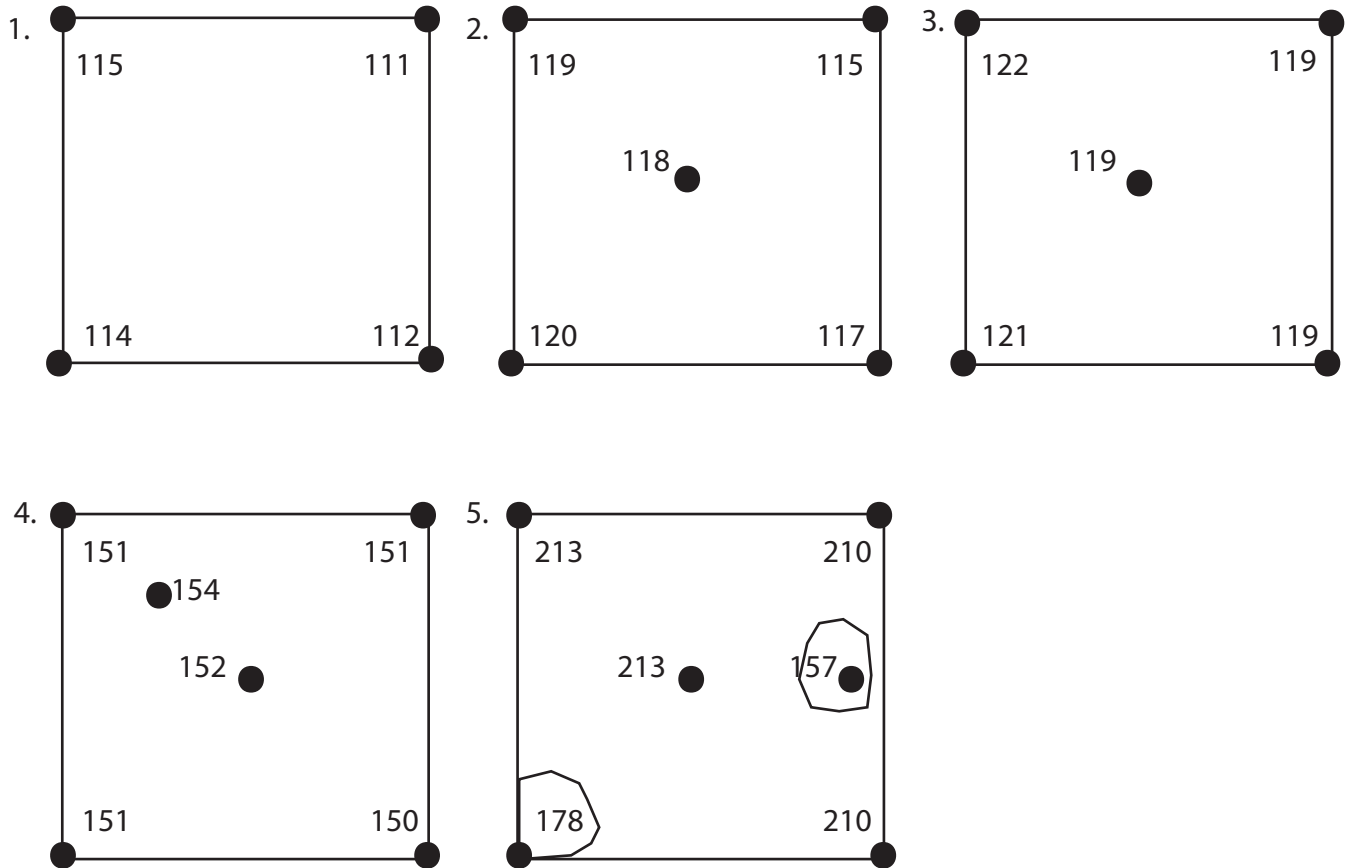
3. 2. krs = harmaan saven ja turpeesekaisen maan pinnan latta-arvot

4. 3. krs = kivisen hiekkamaan pinnan latta-arvot

5. 4. krs = punasavilaikkuisen hiekkamaan pinnan latta-arvot

6. 5. krs = juurimaton alaisen punaharmaan savimaan pinnan latta-arvot

7. Pohja vaa'itus

KARTTA 4
Liminka Linnukanmäki 2006
Koekuopitus
H-K. Korpi, P. Peltari, T. Väre
Oulun yliopisto, arkeologian laboratorio

Kuoppa 2 (39, 120)
Latta-arvot

Puhtaaksi piirto T. Väre

N

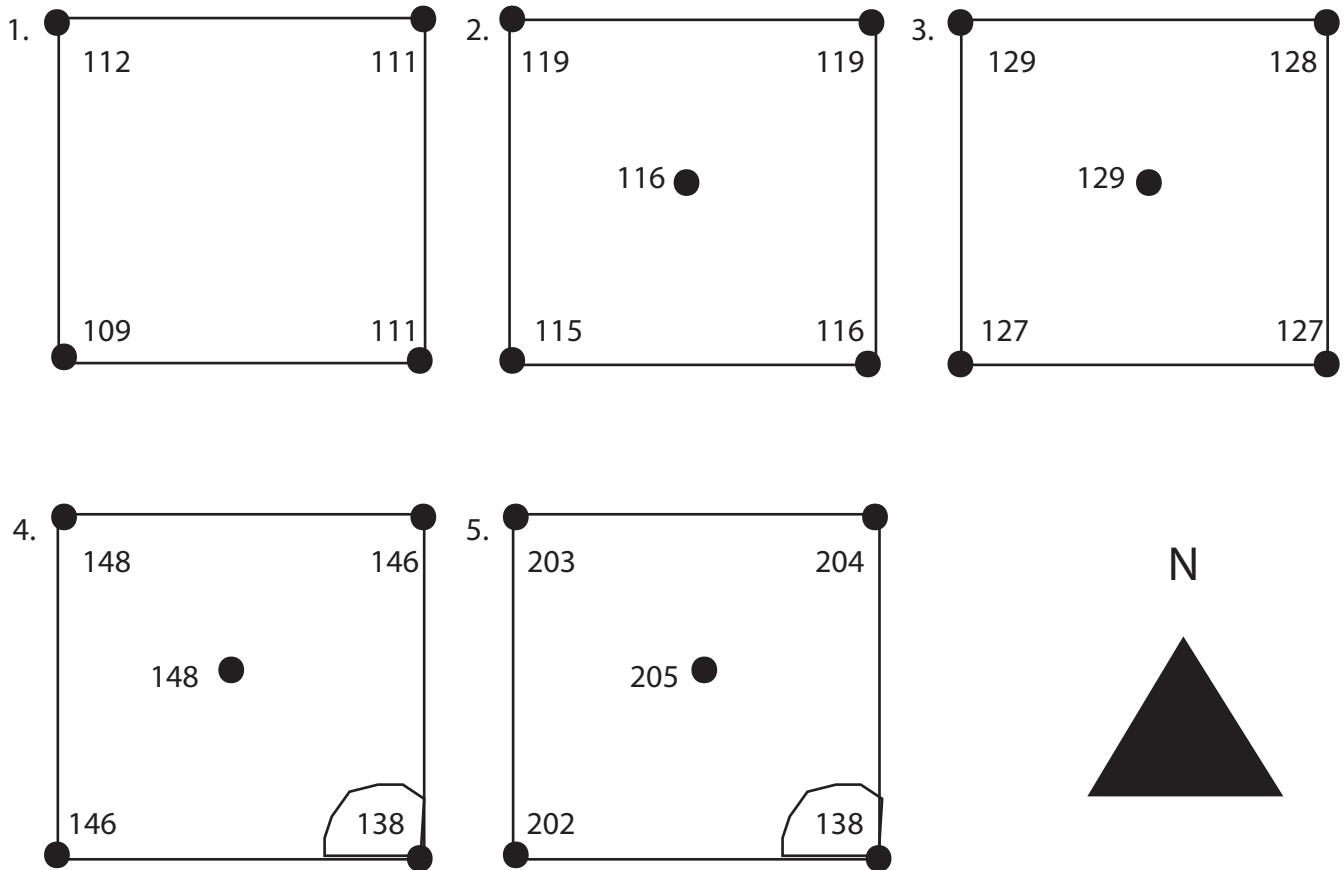
1. Pintamaan latta-arvot

2. Pintamaan poiston jälkeiset latta arvot, 1.krs = hienon multamaan pinta

3. 2.krs = peltokerros/harmahtavan ja multasekoitteen savimaan pinannan latta-arvot

4. 3.krs = vaalean hiekkamaan pinnan latta-arvot sekä luoteiskulman luun vaa'itus

5. Pohjavaa'itus, lounaiskulman latta-arvo kiven päältä, vaa'ittu myös itärenan suuri kivi

KARTTA 5

Liminka Linnukanmäki 2006

Koekuopitus

H-K. Korpi, P. Pelttari, T. Väre

Oulun yliopisto, arkeologian laboratorio

Kuoppa 3 (43, 130)

Latta-arvot

Puhtaaksi piirto T. Väre

1. Pintakerroksen latta-arvot

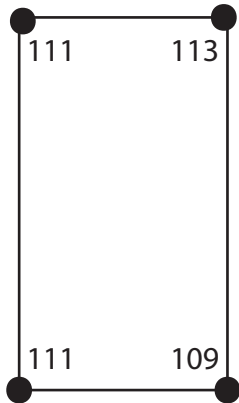
2. Pintamaan poiston jälkeiset latta-arvot, 1.krs = peltokerroksen pinta

3. 2.krs = mullan- ja hiekansekaisen maan pinnan latta-arvot

4. 3.krs = pinnan latta-arvot hiekkakerroksesta, jonka kaakkoiskulmassa suuria kiviä, kaakkoiskulman arvo kiven päältä

5. Pohjavaa'itus, kaakkoiskulman arvo kiven päältä

KARTTA 6

Liminka Linnukanmäki 2006

Koekuopitus

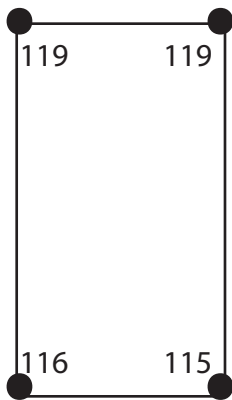
H-K. Korpi, P. Peltari, T. Väre

Oulun yliopisto, arkeologian laboratorio

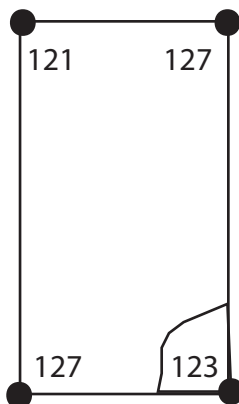
Kuoppa 3; 0,5 m laajennus itään

Latta-arvot

Puhtaaksi piirto T. Väre

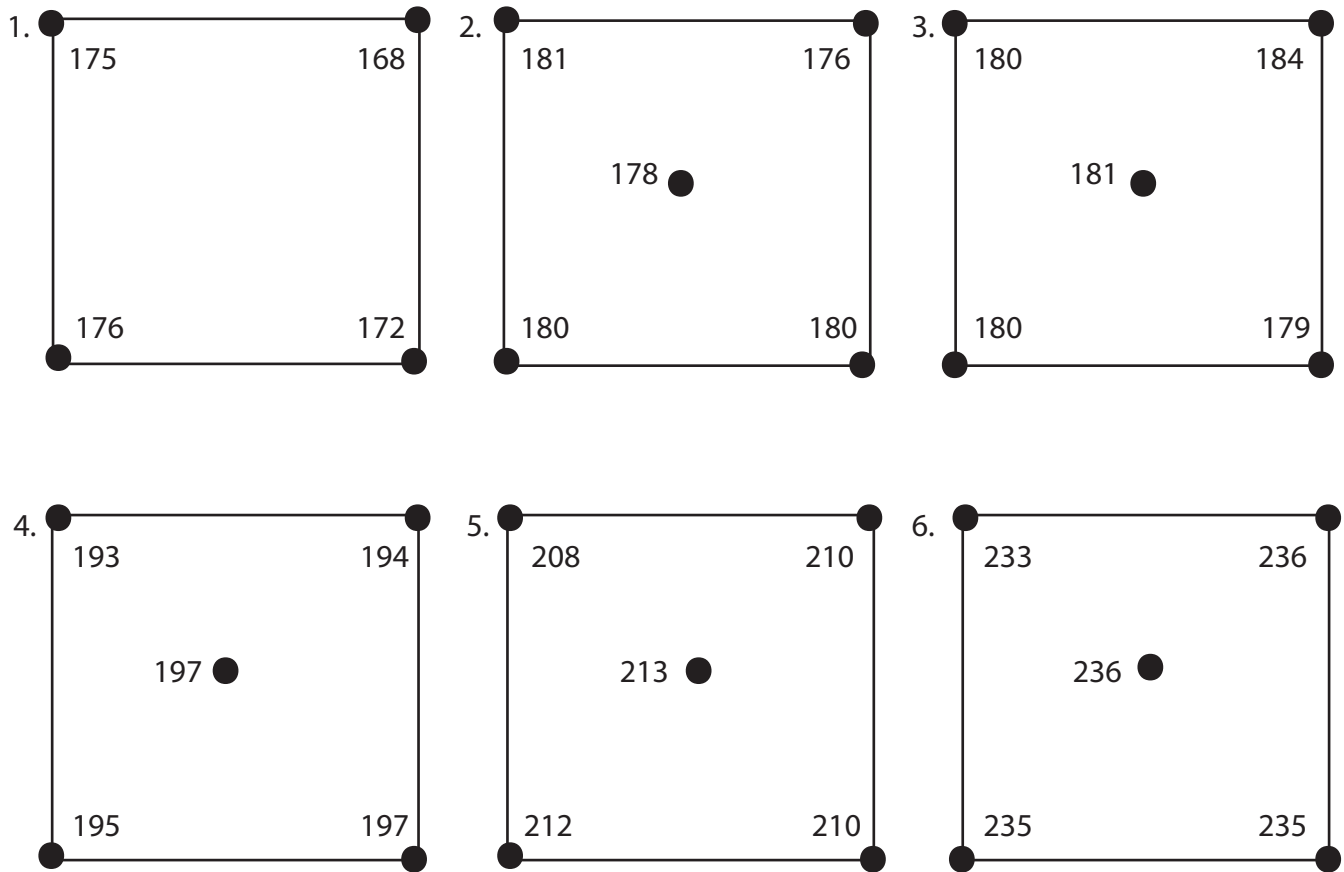
N

1. Pintamaan latta-arvot

2. Pintamaan poiston jälkeiset latta-arvot, 1.krs pinta

3. 1.krs lopetus suurten kivien kerrostuman loppuessa syvyysuunnassa, kaakkoiskulman arvo kiven päältä

KARTTA 7
Liminka Linnukanmäki 2006
Koekuopitus
H-K. Korpi, P. Peltari, T. Väre
Oulun yliopisto, arkeologian laboratorio

Kuoppa 4 (10, 130)
Latta-arvot

Puhtaaksi piirto T. Väre

1. Pintamaan latta-arvot

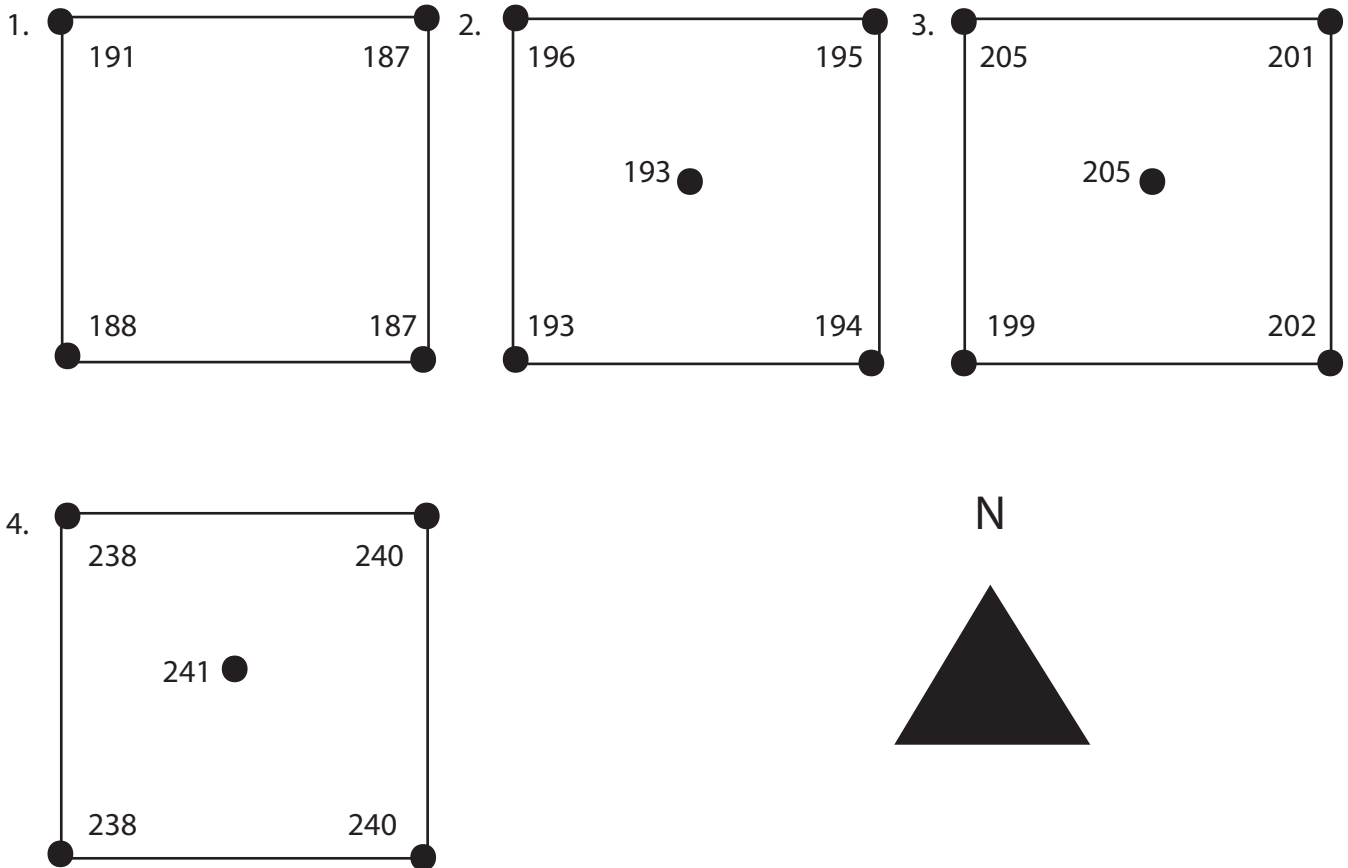
2. 1.krs = tumman punertavan savensekaisen multamaan pinnan latta-arvot

3. 2.krs = kivisen savimultamaan pinnan latta-arvot

4. 3.krs = kivisen punertavan mullansekaisen hiekkamaan pinnan latta-arvot

5. 4.krs = savisen hiekkamaan pinnan latta-arvot

6. Pohjavaa'itus

KARTTA 8
Liminka Linnukanmäki 2006
Koekuopitus
H-K. Korpi, P. Pelttari, T. Väre
Oulun yliopisto, arkeologian laboratorio

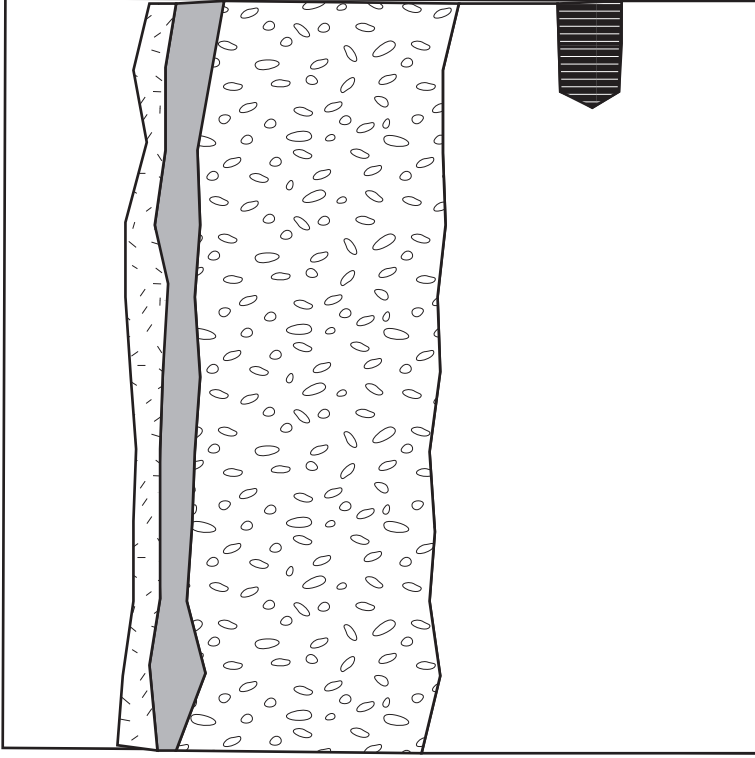
Kuoppa 5 (21, 171)
Latta-arvot

Puhtaaksi piirto T. Väre

- 1. Pintamaan latta-arvot**
- 2. Pintamaan poiston jälkeiset latta-arvot, 1.krs pinta**
- 3. 2.krs = hiekkamaan pinnan latta-arvot**
- 4. Pohjavaa'itus**

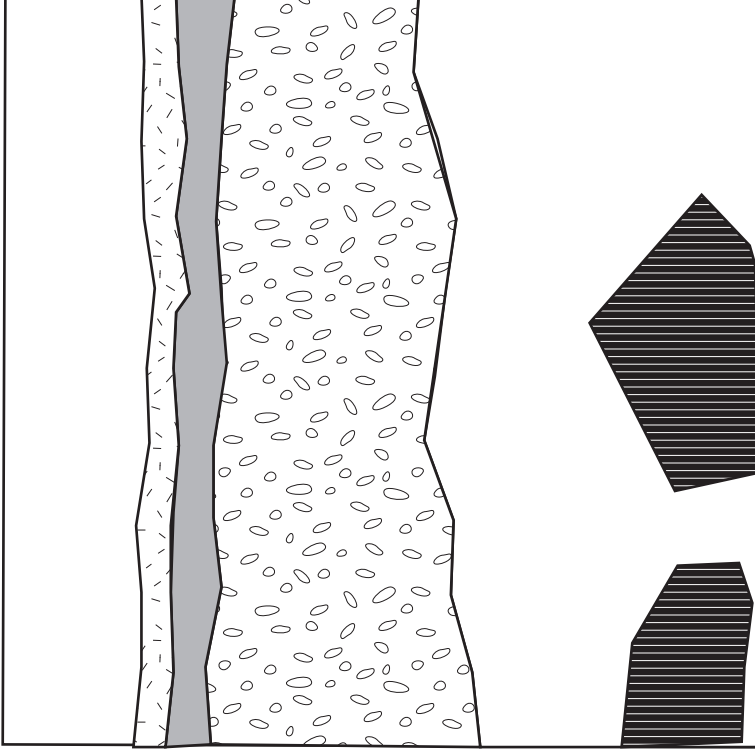
Itäreuna

Naru 95

Länsireuna

Naru 92

Hienomultamaa

Savi- ja multamaa

Kivi

Pintamaa

Hiekkamaa

0 10 20 30

KARTTA 9

Liminka Linnukanmäki 2006

Koekuopitus

H-K. Korpi, P. Peltari, T. Väre

Oulun yliopisto, arkeologian laboratorio

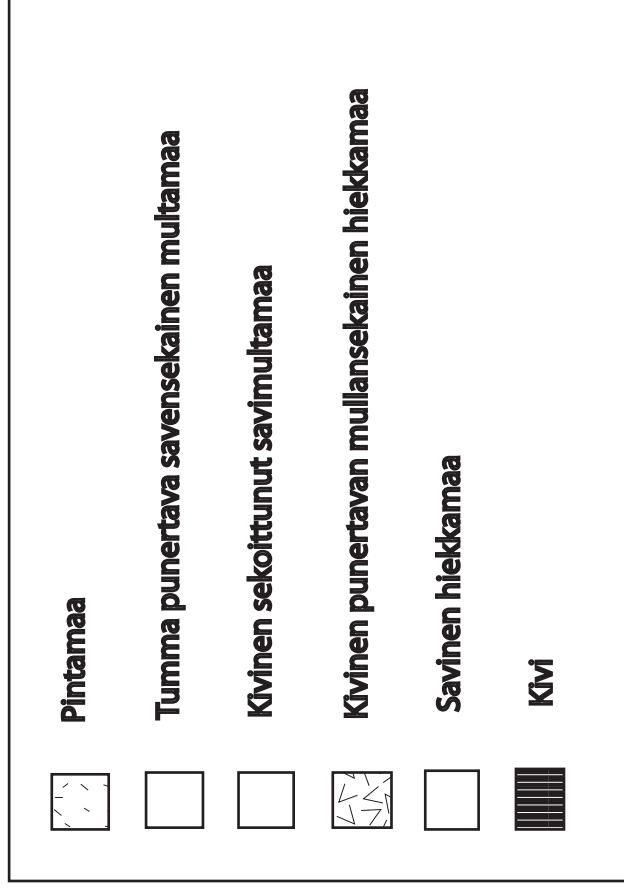
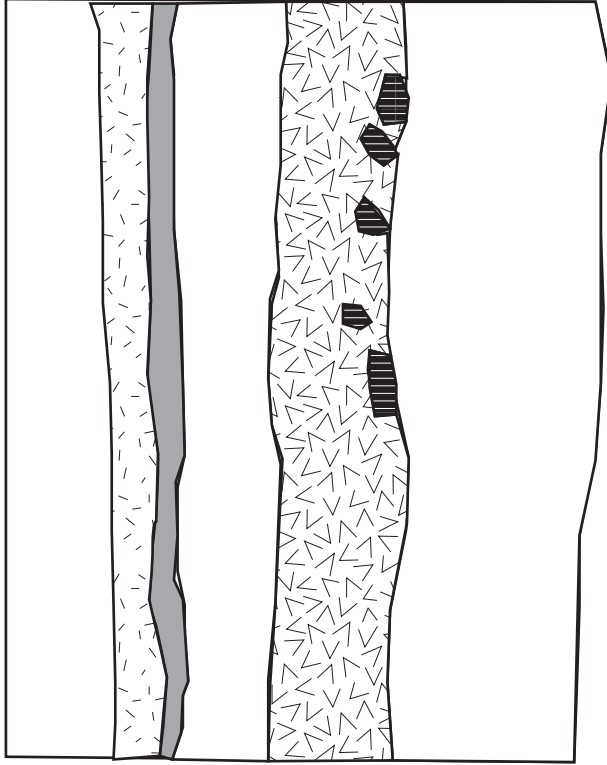
Kuoppa 2

Länsi- ja itäreunojen profiilit 1:10

M. Lehtola 26.5.2006

Puhtaaksi piirto T. Väre

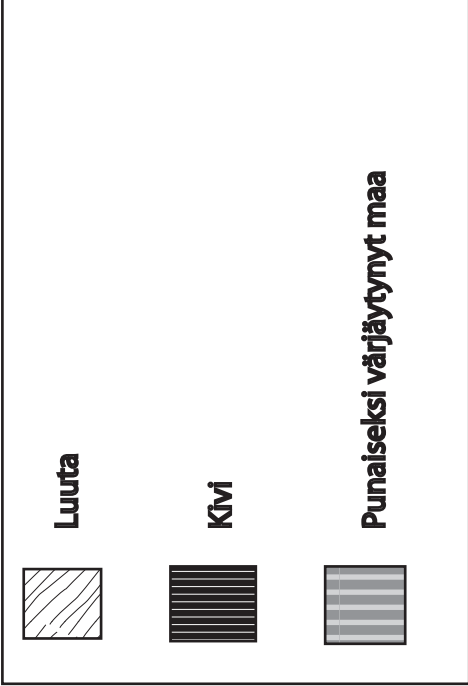
Naru

KARTTA 10
Liminka Linnukanmäki 2006
Koekuopitus
H-K. Korpi, P. Pelttari, T. Väre
Oulun yliopisto, arkeologian laboratorio

Kuoppa 4
Pohjoisreunan profiili 1:10

M. Modarress 27.5.2006
Puhtaaksi piirto T. Väre

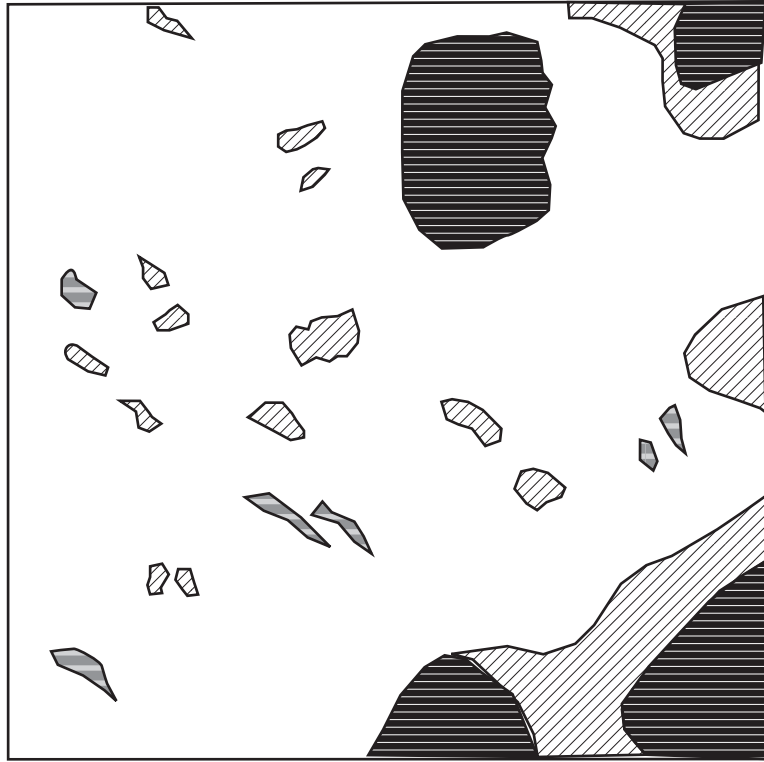

KARTTA 11
Liminka Linnukanmäki 2006
Koekuopitus
H-K. Korpi, P. Peltari, T. Väre
Oulun yliopisto, arkeologian laboratorio

Kuoppa 1
Tasokartta, krs.5, lopetustaso
1:10

M. Modarress 27.5.2006
Puhtaaksi piirto T. Väre

N

Punavaaleanruskea hieta

Vaaleaa hienoa maata

Kivi

KARTTA 12

Liminka Linnukanmäki 2006

Koekuopitus

H-K. Korpi, P. Pelttari, T. Väre

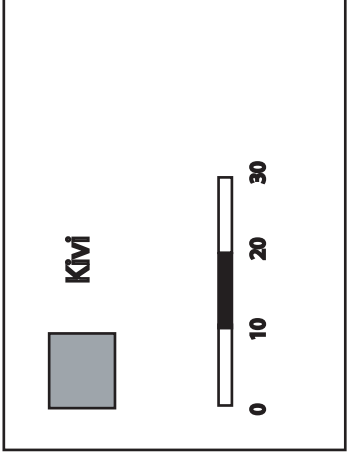
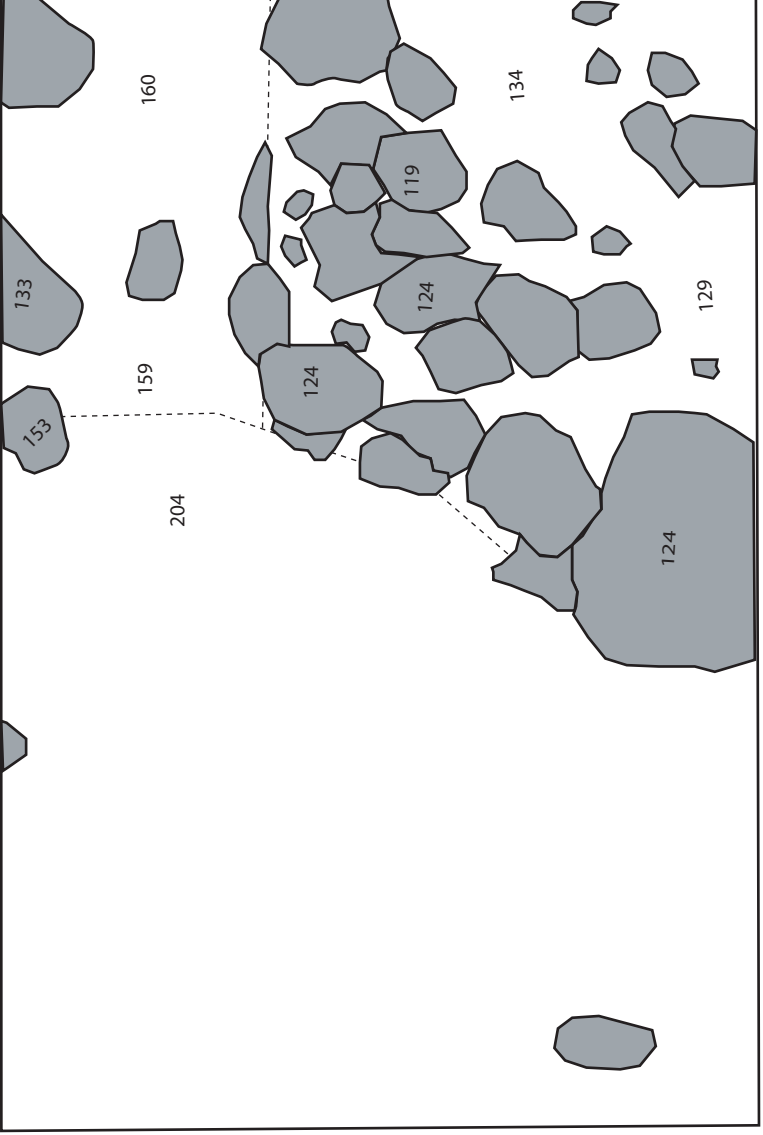
Oulun yliopisto, arkeologian laboratorio

Kuoppa 2

Tasokartta 1:10

M. Lehtola 26.5.2006

Puhtaaksi piirto T. Väre

KARTTA 13
Liminka Linnukanmäki 2006
Koekuopitus
H-K. Korpi, P. Pelttari, T. Väre
Oulun yliopisto, arkeologian laboratorio

Kuoppa 3
Tasokartta 1:10

M. Modarress 27.5.2006
Puhtaaksi piirto T. Väre

KARTTA 14

Liminka Linnukanmäki 2006

Koekuopitus

H-K.Korpi, P.Pelttari, T.Väre

Oulun yliopisto, arkeologian laboratorio

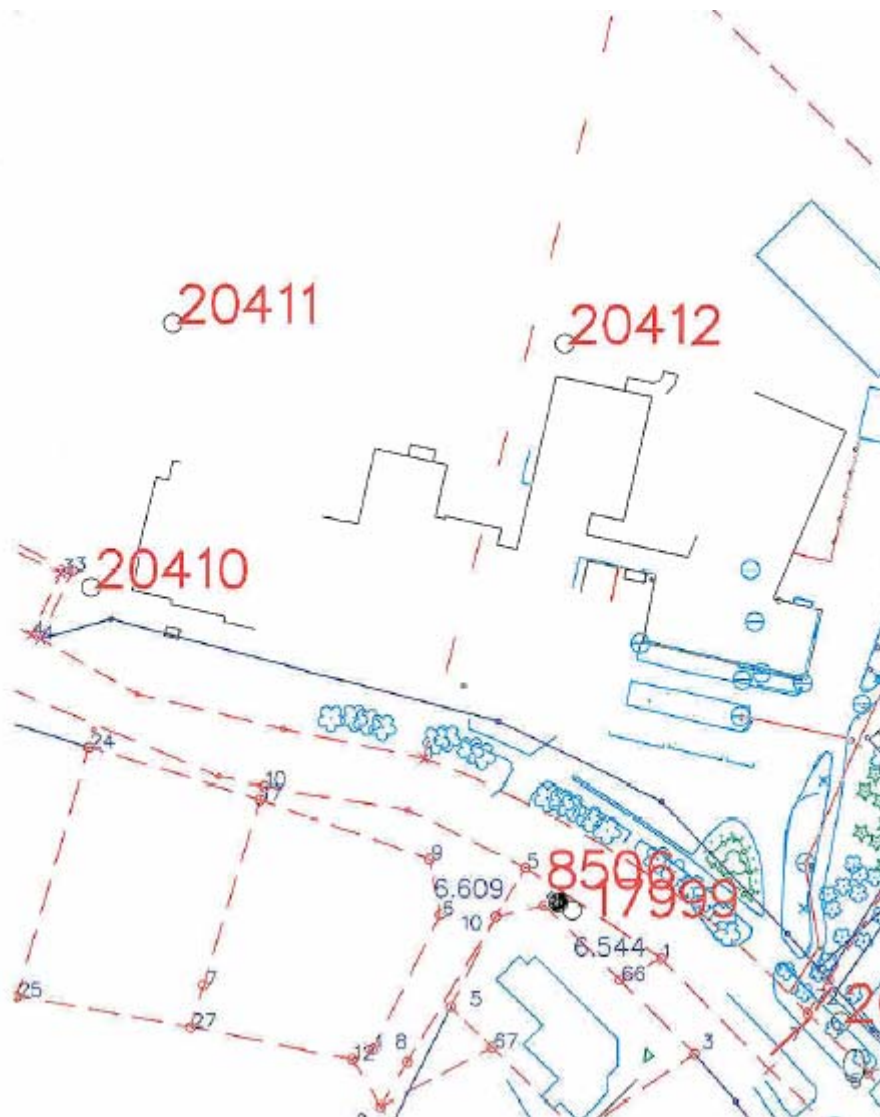
Limingan kunnan korkeuskiintopiste No: 8506

X= 7 191 101.463

Y= 2 567 338.940

Z= 6.609

N60

LÖYTÖLUETTELO

Kaivaustunnus: Liminka Linnukanmäki 2006 (LLM-06)
Aihepiiri: Historiallisen ajan arkeologinen koekuopitus
Kaivausaika: 22.-27.5.2006
Kaivausjohtajat: Hanna-Kaisa Korpi, Paula Pelttari ja Tiina Väre
Löytöluettelo: Hanna-Kaisa Korpi ja Paula Pelttari
KM: 2006070:1-13

Nro.	Kuoppa	Krs	Päämateriaali	Materiaali	Kuvaus	Kpl	Paino	Mitat
1.	1	5	lasi	pullolasi		1	5,3g	
2.	1	5	rauta	rautakuona		1	33,7g	
3.	1	5 pohjan lopetus	luu			2	84,4g	17,5 cm
4.	2	2	rauta	naula		1	8,8g	10,5 cm
5.	2	2	keramiikka	punasavi		1	0,9g	
6.	2	2 lopetus	luu			1	1,99g	
7.	3	2	keramiikka	piiposliini	reunapala	1	0,6g	
8.	3	laajennus 1 krs	liitu		liitupala	1	1,3g	
9.	3	täyttö	rauta	rautakuona		1	10,3g	
10.	4	1	keramiikka	punasavi	reunapala	1	3,8g	
11.	4	2	keramiikka	piiposliini		1	1,6g	
12.	4	2	luu			5	5,3g	
13.	4	2	keramiikka	punasavi		1	0,4g	